

**ÇEVRE MUHASEBESİ İLE İLGİLİ
MUHASEBE MESLEK MENSUPLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Fikret OTLU *

Gamze Ayça KAYA **

Özet

Çevre sorunlarının artması, ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeler nedeniyle çevre muhasebesinin önemi artmaktadır. Çevre muhasebesinin temelinde sosyal sorumluluk kavramı vardır. Çevre muhasebesini oluşturan unsurların en önemlisi çevresel maliyetlerdir. Tekdüzen hesap planında çevresel maliyetler için ayrı bir hesap grubu bulunmamaktadır. Bu çalışmada, çevresel maliyetlerin muhasebeleştirilmesi ve Tekdüzen Hesap Planında çevre ile ilgili hesaplar bir örnekle açıklanmaktadır.

Anket Elazığ ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları üzerinde uygulanmıştır. Çalışmada kırk muhasebeci üzerinde uygulanan bir anket çalışmasının sonuçlarına yer verilmiştir. Uygulanan anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm muhasebecilere ilişkin genel bilgileri içerir. İkinci bölüm muhasebecilerin çevre konusundaki bilgi ve düşünceleri ile ilgilidir. Üçüncü bölüm muhasebecilerin çevre muhasebesi konusundaki bilgi ve düşüncelerini içerir. Araştırmanın amacı, muhasebecilerin çevre konusu ve çevre muhasebesi hakkındaki düşüncelerini tespit etmektir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Çevre Muhasebesi, Çevresel Maliyetler, Bir Araştırma

**AN RESEARCH CONCERNING ENVIRONMENTAL ACCOUNTING
ON THE MEMBER OF ACCOUNTING PROFESSION**

Abstract

Significance of environmental accounting is increasing because of increasing of environment problems, economic, social and technological developments. There is concept of social responsibility in the basis of environmental accounting. The most important of components that make up environmental accounting are environmental costs. Different an account group for environmental costs haven't found in the Uniform Chart of Account. In this study, accounting of environmental costs and accounts concerned with environment in Uniform Chart of Account explain with an example.

Questionnaire was applied on the member of accounting profession working in the Elazığ city. In the study applying on forty accountants are given to the results of a survey. Applied questionnaire have formed from three parts. The first part includes general informations concerning accountants. The second part deals with information and opinions of accountants in environmental matter. The third part contains informations and opinions of accountants in environmental accounting matter. The aim of study is determine to accountants' opinions about environment subject and environmental accounting.

Key Words: Accounting, Environmental Accounting, Environmental Costs, An Research

* İnönü Üniversitesi, İİBF, fotlu@inonu.edu.tr

** İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

1. GİRİŞ

Ekonomi tarihi; çevre sorunlarının insanın üretim ve tüketim gücündeki artışa paralel olarak bir seyir izlediğini göstermektedir. Çevre kavramı ve çevreye bakış açıları, dünyada yaşanan sosyal, ekonomik, siyasi gelişmelere ve çevre sorunlarının yol açtığı sonuçlara paralel olarak son yirmi beş yılda önemli değişime uğramıştır (Cihangir ve Diğerleri, Nisan 2006: 131). Çevre muhasebesi, 1960'lardan sonra, çevre kirliliğinin ve daha kapsamlı olan çevre sorunlarının giderek önlenemez artışı karşısında, toplumların ve kirlenmenin kaynağı olarak kabul edilen işletmelerin, üzerlerine düşen görevi yerine getirmeleri gerektiği konusunda fikir birliğine varmaları ile gündeme gelmiştir (Kırlioğlu ve Yıldız Kasapoğlu, Nisan 2004: 51).

Çevre muhasebesi ihtiyaç duyulan hesaplanamayan disiplinler içerir: Çevre bilimi, çevre kanunu ve yönetmelik, finans ve risk yönetimi, yönetim politikaları ve kontrol sistemleri (Yakhou ve Dorweiler, 2004: 66).

Bu çalışmada çevre muhasebesi, çevresel maliyetler ve çevresel maliyetlerin muhasebeleştirilmesi incelenerek Elazığ ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının (serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavirler) çevre muhasebesi konusundaki bilgi ve düşüncelerine yönelik bir araştırmaya yer verilmiştir.

2. ÇEVRE MUHASEBESİ

1970'li yıllardan beri sosyal ve çevresel muhasebe araştırmaları özellikle batı ülkelerindeki muhasebeciler arasında önem kazanmıştır (Kuasirikun, 2005: 1035). 1990'larda ve özellikle günümüzde çevresel sorunların azaltılmasına ilişkin bazı önlemlerin alınmasıyla canlanmaya başlamıştır (Çelik, 2007: 153). Çevre muhasebesi ile ilgili yapılan tanımlardan bazıları aşağıdaki gibidir;

- Çevresel muhasebe, bir şirketin tüm faaliyetlerinin çevresel olarak sınıflandırılması, envanterinin tutulması, envanterdeki değişimlerin izlenmesi, bu değişimlerin parasal veya fiziksel boyutlarının ortaya konulması ve bunun, şirket bilançosuyla bütünleştirilip şirketin gerçek kârlılığının ortaya konulması yönündeki düzenlemelerdir (TÜSİAD, 2005: 25).
- Çevre muhasebesi; verileri organize eden ve dağıtan, endeksleyen, parasal ve fiziki göstergeler yoluyla çevre ile ilgili bilgi veren bir sistemdir. Çevre ile ilgili mali nitelikteki olayların muhasebeleştirilmesi ve mali tablolarda gösterilmesidir (Altuğ, 2008: 275).

- İşlem muhasebesi açısından bakıldığında çevre muhasebesi; çevresel olgularla ilgili mali nitelikli bilgilerin izlenmesi ve raporlanmasını sağlayan ve türsel muhasebeler içinde yer alan bir muhasebe türüdür (Haftacı ve Soylu, 2008: 94).
- Çevre muhasebesi çevresel konuların geleneksel muhasebe disiplinlerini nasıl etkilediğini belirten bir konu olarak tanımlanır (Yakhou ve Dorweiler, 2002: 24).

3.ÇEVRESEL MALİYETLER VE MUHASEBESİ

Çevreyi koruma, doğal yaşamı devam ettirme amacıyla işletmelerin katlandıkları maliyetler işletmenin çevresel maliyetlerini oluşturur (Özkol, 1998: 23). İşletmelerde çevresel maliyet ve giderler genellikle ayrı bir hesapta kaydedilmemektedir. Çevre ile ilgili giderler, genel üretim giderleri veya genel yönetim giderleri içinde; çevresel yatırım maliyetleri ise, duran varlıklarda izlenmektedir. Finansal muhasebe kapsamında çevresel unsurlar nedeni ile katlanılan ek maliyetler izlenmek istendiğinde, çevre giderleri ve maliyetleri veya çevresel yükümlülükler gibi ayrı bir hesapta izlenebileceği gibi, nazım hesaplarda da izlenebilir. Çevresel maliyetler, finansal tabloların dipnotlarında belirtmek suretiyle veya ayrı bir rapor hazırlanarak da izlenebilir (Coşkun ve Karaca, 2008: 61).

Çevre muhasebesini oluşturan esas unsur çevresel maliyetlerdir. Çevre Koruma Kurumu (1996) çevresel maliyetleri şirket üzerinde doğrudan finansal etkiye sahip bu maliyetler (içsel maliyetler) ve şirketin ölçemediği bireylere, topluma ve çevreye etkisi olan maliyetler (dışsal maliyetler) olarak tanımlar (Beer ve Friend, 2006: 549–550).

Çevresel maliyetleri üç kategoride toplamak mümkündür. Bu kategoriler: Azaltma maliyetleri, kullanma maliyetleri, zarar maliyetleridir. Azaltma maliyetleri işletmelerin çevresel sorunları önlemek veya azaltmak için katlandıkları maliyetleri kapsar. Kullanma maliyetleri, işletmenin çevresel kaynakları kullanmaları karşılığında katlanmaları gereken maliyetleri ifade etmektedir. Zarar maliyetleri ise, faaliyetleri sonucu oluşan çevresel kirlenmelerin veya çevresel zararların işletmelere yükleyecekleri maliyetlerden oluşmaktadır (Kırılıoğlu ve Can, 1998: 119).

Çevre kirliliği kapsamında işletmelerin genellikle duran varlık niteliği taşıyan yatırımlar gerçekleştirerek ürettikleri kirlilikleri önlemeye çalıştıkları görülmektedir. Duran varlık niteliğindeki bu yatırımların işletmenin bilançosunun aktif tarafında yer alması gerekmektedir. Bu yatırımlara baca gazı filtreleri, su arıtma tesisleri, atık depolama yatırımları vs örnek olarak gösterilebilir (Fidan Erol, 2009: 108).

Çevresel faaliyetler daha çok üretimle ilişkili olduğundan, çevresel faaliyetlere ilişkin maliyetler 73 numaralı hesap grubunda, 730 “Genel Üretim Gideri” hesabının alt hesabı olarak kayıtlanamaktadır (LAZOL ve Diğerleri, Nisan 2008: 64).

730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ 730.90 Diğer Gider Yerleri 901 Çevresel Eğitim Giderleri	XX	
İLGİLİ HESAP Çevresel Faaliyetlerin Genel Üretim Giderleri Hesabına Kaydedilmesi		XX

Bununla birlikte çevre koruma önlemlerine dönük araştırma maliyetleri de 750 “Araştırma ve Geliştirme Giderleri Hesabı” kapsamında yer almaktadır (LAZOL ve Diğerleri, Nisan 2008: 64).

750 AR-GE GİDERLERİ	XX	
İLGİLİ HESAP Çevre Koruma Önlemlerine Dönük Araştırma Maliyetlerinin Ar-Ge Giderleri Hesabına Kaydedilmesi		XX

Ayrıca çevre korumaya yönelik bir yatırım söz konusu ise 258 “Yapılmakta Olan Yatırımlar” hesabının alt hesapları kullanılır. Daha sonra bu hesabın alt hesabına göre ilgili ana hesaplara aktarımı yapılır (LAZOL ve Diğerleri, Nisan 2008: 64).

258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	XX	
731 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ YANSITMA Çevre Korumaya Yönelik Bir Yatırımın Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına Kaydedilmesi		XX

253 TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR 253.00 Tesisler 010 Arıtma Tesisi	XX	
258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Tesis Makine ve Cihazlar Hesabına Aktarılması		XX

Örnek: Bir işletme arıtma tesisi kurmak üzere faaliyete geçmiş ve 200 TL'ye bir arsa satın almıştır. Arkasından arıtma tesisinin inşaatında kullanılmak üzere 150 TL'lik malzeme satın alınıyor. Arsanın düzeltilmesi için 20 TL'lik bir gider yapılıyor. Daha sonra arıtma tesisinin ihalesini üstlenen müteahhide birinci hakediş olarak 175 TL, ikinci ve son hakediş olarak da 150 TL ödeme yapılıyor. Bu işlemlere karşılık işletmenin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olabilecektir (KDV ihmal edilmiştir) (Kırılıoğlu ve Can, 1998: 124–126).

250 ARAZİ VE ARSALAR 250.10 Arsalar	/	200	200
100 KASA HESABI Arsanın Satın Alınması			

258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR 258.300 Arıtma Tesisi Projesi 258.300.3 İnşaat Giderleri	/	200	200
250 ARAZİ VE ARSALAR 250.10 Arsalar			
Arıtma Tesisinin İnşaatı Başladığında Yapılacak Kayıt			

258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR 258.300 Arıtma Tesisi Projesi 258.300.3 İnşaat Giderleri	/	150	150
100 KASA HESABI Arıtma Tesisi İçin Alınan İnşaat Malzemesinin Kaydı			

258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR 258.300 Arıtma Tesisi Projesi 258.300.3 İnşaat Giderleri	/	20	20
100 KASA HESABI Arsanın Düzeltilmesi İçin Yapılan Harcamanın Kaydı			

258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR 258.300 Arıtma Tesisi Projesi 258.300.3 İnşaat Giderleri 100 KASA HESABI Müteahhide Yapılan Birinci Hakediş Ödemesinin Kaydı	175	175
258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR 258.300 Arıtma Tesisi Projesi 258.300.3 İnşaat Giderleri 100 KASA HESABI Müteahhide Yapılan İkinci Hakediş Ödemesinin Kaydı	150	150
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR 253.00 Tesisler 253.00.010 Arıtma Tesisi 258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR 258.300 Arıtma Tesisi Projesi 258.300.3 İnşaat Giderleri Arıtma Tesisinin Yapımı Bittiğinde Tesisler Hesabına Aktarımı	695	695

4.ÇEVRE MUHASEBESİ HAKKINDA ELAZIĞ İL MERKEZİNDEKİ MUHASEBE MESLEK MENSUPLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

4.1.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Elazığ il merkezindeki muhasebe meslek mensuplarının çevre muhasebesi konusundaki düşüncelerini belirlemektir. Ayrıca Elazığ il merkezindeki muhasebe meslek mensuplarının çevresel konular hakkındaki düşünceleri ile meslek mensuplarının demografik ve mesleki bilgileri de tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.2.Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın ana kütlesi 86 serbest muhasebeci, 127 serbest muhasebeci mali müşavir olmak üzere toplam 213 meslek mensubudur (<http://www.turmobil.org.tr/TurmobilWeb/turkce/istatistikselRaporlar.aspx>, Erişim Tarihi: 01.06.2010). Bu meslek mensupları Elazığ Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'na

kayıtlı olarak faaliyet göstermektedir (<http://www.elazigsmmmo.org.tr/>, Erişim Tarihi: 28.09.2010). Anket soruları Elazığ il merkezinde 33 serbest muhasebeci mali müşavir ve 7 serbest muhasebeci olarak toplam 40 muhasebeci üzerinde uygulanmıştır.

4.3.Araştırmanın Yöntemi

Verilere ulaşmak için anket yöntemi kullanılmıştır. Anket üç ana bölümden oluşmaktadır. Anket soruları Hilmi Kırılıoğlu-Ahmet Vecdi Can, İbrahim Lazol-Elif Muğal-Yener Yücel ve Yunus Kışalı-Hilmi Kırılıoğlu çalışmalarından alınmıştır. Ankette üçüncü bölümdeki beşinci sorunun hazırlanmasında Haluk Bengü-Ahmet Vecdi Can çalışmasından yararlanılmıştır. Uygulama sonuçları SPSS programında yüzde dağılım yöntemi ile değerlendirilmiştir.

4.4.Araştırmanın Sonuçları

Araştırma sonuçları anketin yapısına uygun olarak üç ana bölüm içinde değerlendirilmiştir. Bulgular tablolar halinde düzenlenmiş ve değerlendirilmiştir.

4.4.1.Muhasebecilere İlişkin Genel Bilgiler

4.4.1.1.Demografik Bilgiler

Ankete katılan meslek mensuplarının % 97,2'si bay, % 2,8'i bayandır. Araştırmaya katılan meslek mensuplarının % 18,4'ü lise mezunu, % 10,5'i ticaret lisesi mezunu, % 50'si üniversite mezunu, % 21,1'i yüksek lisans mezunudur. Meslek mensuplarının % 8,1'inin 500TL ve daha aşağı, % 21,6'sının 500TL ve 1000TL arası, % 70,3'ünün 1000TL ve üzeri gelir elde ettikleri görülmektedir.

4.4.1.2.Mesleki Bilgiler

Muhasebe meslek mensuplarının % 17,5'i serbest muhasebeci, % 82,5'i serbest muhasebeci mali müşavirdir. Muhasebecilerin % 17,9'u 5 yıl ve daha az, % 23,1'i 6 ile 10 yıl arası, % 59'u 11 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahiptirler.

Meslek mensuplarının bürolarında % 7,5'inde personel çalışmamakta, % 47,5'inde 2 veya daha az, % 37,5'inde 3 ve 5 kişi, %7,5'inde ise 6 veya daha fazla sayıda personel çalışmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının bürolarında % 25,6'sında 2 veya daha az, % 56,4'ünde 3 ile 5 arasında, % 18'inde 6 veya daha fazla bilgisayarları olduğu görülmektedir.

Ankete katılan meslek mensuplarının % 5'i 21-30 arası, % 10'u 31-40 arası, % 7,5'i 41-50 arası, % 5'i 51-60 arası, % 2,5'i 61-70 arası, % 70'inin 71-80 arası müşterileri bulunmaktadır.

Muhasebecilerin müşterilerinin hangi tür işletmelerden oluştuğuna dair bulgular tablo 1’de görülmektedir. Meslek mensuplarının 1–5 müşteri sayısı aralığında ilk sırada anonim şirketler gelmektedir. 1–5 müşteri sayısı aralığında ikinci olarak komandit şirketler, üçüncü sırada kolektif şirketler en sonda ise limited şirketler gelmektedir. 6–10 müşteri sayısı aralığında ilk sırada limited şirketler, ikinci sırada anonim şirketler ve üçüncü sırada kolektif şirketler gelmektedir. 11–15 müşteri sayısı aralığında ise limited şirketler çoğunluktadır.

Tablo1. Müşterilerin İşletme Türlerine Göre Dağılımı

Müşteri Sayısı	Kollektif	Komandit	Limited	Anonim
Yok	%55,5	%58,3	-	%9,1
1–5	%33,3	%41,7	%17,6	%69,7
6–10	%5,6	-	%23,5	%9,1
11–15	%5,6	-	%58,9	%12,1
Toplam	%100	%100	%100	%100

4.4.2.Muhasebecilerin Çevre Konusundaki Bilgi ve Düşünceleri

Tablo 2’ye bakıldığında çevresel sorunlar olarak hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, gürültü kirliliği ve görüntü kirliliği seçeneklerinde “Çok önemli” derecesi tercih edilmiştir. Bazı muhasebecilerin ise su kirliliği, toprak kirliliği, gürültü kirliliği ve görüntü kirliliği konusunda kararsız kaldıkları görülmektedir. Ayrıca bazı muhasebeciler gürültü kirliliğinin önemsiz olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 2. Muhasebecilerin Çevresel Sorunlara Verdiği Cevapların Dağılımı

Çevresel Sorunlar	Çok Önemsiz	Önemsiz	Kararsızım	Önemli	Çok Önemli	Toplam
1.Hava Kirliliği	-	-	-	%17,5	%82,5	%100
2.Su Kirliliği	-	-	%2,6	%15,4	%82	%100
3.Toprak Kirliliği	-	-	%5,1	%35,9	%59	%100
4.Gürültü Kirliliği	-	%2,6	%7,7	%23	%66,7	%100
5.Görüntü Kirliliği	-	-	%7,7	%33,3	%59	%100

Muhasebecilerin büyük bir kısmı çevresel sorunlarının nedenlerinin çok önemli olduğunu düşünmektedirler. Bazı muhasebecilerin hızlı nüfus artışı, sanayileşme, lüks yaşam standartları ve nükleer denemeler konusunda kararsız oldukları görülmektedir. Bazıları ise hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme, lüks yaşam standartları ve nükleer denemelerin önemsiz olduğunu düşünmektedirler. Az sayıda muhasebeci ise çevresel sorunların nedeni olarak savaşları çok önemsiz olarak görmektedir.

Tablo 3. Muhasebecilerin Çevresel Sorunların Nedenlerine Verdiği Cevapların Dağılımı

Çevresel Sorunların Nedenleri	Çok Önemsiz	Önemsiz	Kararsızım	Önemli	Çok Önemli	Toplam
1.Hızlı Nüfus Artışı	-	%5,3	%2,6	%39,5	%52,6	%100

2.Çarpık Kentleşme	-	%2,5	-	%46,2	%51,3	%100
3.Sanayileşme	-	-	%2,5	%35	%62,5	%100
4.Lüks Yaşam Standartları	-	%10,5	%15,8	%34,2	%39,5	%100
5.Nükleer Denemeler	-	%2,6	%5,3	%15,8	%76,3	%100
6.Savaşlar	%2,6	%5,3	%7,9	%15,8	%68,4	%100

4.4.3.Muhasebecilerin Çevre Muhasebesi Konusundaki Bilgi ve Düşünceleri

Muhasebe meslek mensuplarının çevre muhasebesi hakkındaki bilgi düzeylerine bakıldığında “Yayın ve gelişmeleri sürekli takip edenler” seçeneğinin yüksek olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise “Birkaç makale okuyanlar” seçeneği gelmektedir.

Tablo 4. Muhasebecilerin Çevre Muhasebesi Hakkındaki Bilgi Düzeyi Dağılımı

Çevre Muhasebesi Hakkındaki Bilgi Düzeyi	Yüzde Dağılımı
Bilgi Sahibi Olmayanlar	%5,6
Birkaç Makale Okuyanlar	%36,1
Birkaç Kitap Okuyanlar	%19,4
Yayın ve Gelişmeleri Sürekli Takip Edenler	%38,9
Toplam	%100

Muhasebecilerin büyük bir kısmı çevre muhasebesinin anlamının “Çevresel bilgilerin muhasebe sistemine entegrasyonu” olduğunu düşünmektedir. Daha sonra ise “Çevresel maliyetlerin muhasebeleştirilmesi” seçeneği gelmektedir. Muhasebeciler en son olarak da “Çevresel kaynakların muhasebesi” seçeneğini tercih etmişlerdir.

Tablo 5. Muhasebecilerin Çevre Muhasebesinin Anlamı Konusundaki Düşüncelerinin Dağılımı

Çevre Muhasebesinin Anlamı	Yüzde Dağılımı
Çevresel Bilgilerin Muhasebe Sistemine Entegrasyonu	%55,3
Çevresel Maliyetlerin Muhasebeleştirilmesi	%26,3
Çevresel Kaynakların Muhasebesi	%18,4
Toplam	%100

Muhasebe meslek mensupları çevre muhasebesinin uygulanmasındaki en önemli amacı hakkında birinci sırada “Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması” seçeneğini düşünmektedirler. Muhasebeciler ikinci sırada “Çevresel maliyet tespiti” seçeneğini tercih etmişlerdir.

Tablo 6. Çevre Muhasebesinin Uygulanmasındaki En Önemli Amaç Hakkındaki Düşüncelerin Dağılımı

Çevre Muhasebesinin Uygulanmasındaki En Önemli Amaç	Yüzde Dağılımı
Sürdürülebilir Kalkınmanın Sağlanması	%44,4
İç-Dış Raporlama	%2,9
Çevresel Maliyet Tespiti	%25
Yönetim Kararlarında Daha Fazla Çevresel Yararlılık Elde Etmek	%8,3
İşletmedeki Çevresel Maddelerin Farkına Varmak	%19,4
Bütçelemeye Yarar Sağlama	-
Toplam	%100

Araştırmaya katılan meslek mensuplarının çoğunluğu sosyal sorumluluk kavramı ile çevre muhasebesi arasında ilişki olduğuna katılmaktadırlar. Muhasebecilerin büyük bir kısmı çevre muhasebesinin temelini sosyal sorumluluk kavramının olduğuna inanmaktadırlar.

Tablo 7. Sosyal Sorumluluk Kavramı İle Çevre Muhasebesi Arasındaki İlişki Hakkındaki Düşüncelerin Dağılımı

Sosyal Sorumluluk Kavramı İle Çevre Muhasebesi Arasındaki İlişki	Yüzde Dağılımı
Kesinlikle Katılmıyorum	-
Katılmıyorum	% 2,6
Kararsızım	% 10,3
Katılıyorum	% 61,5
Kesinlikle Katılıyorum	% 25,6
Toplam	% 100

Tablo 8. Muhasebecilerin “Çevre Muhasebesinin Temeli Sosyal Sorumluluk Kavramı mıdır?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Çevre Muhasebesinin Temeli Sosyal Sorumluluk Kavramı mıdır	Yüzde Dağılımı
Evet	% 87,2
Hayır	% 12,8
Toplam	% 100

Meslek mensupları tahmin edilebilen çevresel harcamalar için uygulanabilecek muhasebe metotları arasında ilk sırada “İçinde bulunulan muhasebe döneminde bir işlem yapmak” seçeneğini tercih etmektedirler. İkinci olarak da “Harcamaları oluştuklarında işlemek” seçeneği muhasebeciler arasında tercih edilmektedir.

Araştırmaya katılan muhasebeciler çevresel harcamaların işlenmesinde tercih edilen metotlar arasında en çok “Çevresel harcamaları ilgili ürün ve hizmetlerle ilişkilendirmek” seçeneğini tercih etmektedirler. İkinci olarak “Çevresel harcamaları oluşturmak”, üçüncü olarak “Çevresel harcamaları yönetim harcamalarıyla birleştirmek” ve en son olarak da “Çevresel harcamaları satış harcamalarıyla birleştirmek” seçeneği tercih edilmektedir.

Tablo 9. Tahmin Edilebilen Çevresel Harcamalar İçin Uygulanabilecek Muhasebe Metotlarının Dağılımı

Tahmin Edilebilen Çevresel Harcamalar İçin Uygulanabilecek Muhasebe Metotları	Yüzde Dağılımı
Harcamaları Oluştuklarında İşlemek	% 35,1
Muhtemel Borç Kalemi Olarak Göstermek	% 19
İçinde Bulunulan Muhasebe Döneminde Bir İşlem Yapmak	% 45,9
Toplam	% 100

Tablo 10. Çevresel Harcamaların İşlenmesinde Tercih Edilen Metotlar
Hakkındaki Düşüncelerin Dağılımı

Çevresel Harcamaların İşlenmesinde Tercih Edilen Metotlar	Yüzde Dağılımı
Çevresel Harcamaları Yönetim Harcamalarıyla Birleştirmek	%20,5
Çevresel Harcamaları İlgili Ürün ve Hizmetlerle İlişkilendirmek	%48,7
Çevresel Harcamaları Oluşturmak	%23,1
Çevresel Harcamaları Satış Harcamalarıyla Birleştirmek	%7,7
Toplam	%100

5. SONUÇ

Araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

•Elazığ il merkezindeki muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğu baylardan oluşmaktadır. Bayanların sayısı azınlıktadır. Muhasebe meslek mensuplarının eğitim düzeyleri yüksektir. Meslek mensupları arasında üniversite mezunu sayısı fazladır. Ayrıca muhasebecilerin çoğunluğunun gelir düzeyleri 1000 TL ve üzerindedir.

•Elazığ il merkezinde araştırmaya katılan muhasebeciler arasında serbest muhasebeci mali müşavir sayısı serbest muhasebeci sayısından fazladır. Mesleki tecrübeleri 11 yıl ve üzeri olan muhasebecilerin fazla olduğu görülmektedir. Meslek mensuplarının bürolarındaki çalışan sayılarına bakıldığında “2 veya daha az” ve “3 ve 5 kişi” seçeneklerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bürolarındaki bilgisayar sayıları ise “3 ile 5 arasında” olduğu görülmektedir. Muhasebecilerin müşterileri 71–80 kişi arasındadır.

•Muhasebeciler çevresel sorunlar olarak hava kirliliğini, su kirliliğini, toprak kirliliğini, gürültü kirliliğini ve görüntü kirliliğini çok önemli bulmaktadır. Meslek mensupları çevresel sorunların nedenleri olarak hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme, sanayileşme, lüks yaşam standartları, nükleer denemeler ve savaşları çok önemli görmektedir.

•Muhasebe meslek mensuplarının çevre muhasebesi hakkındaki bilgi düzeylerine bakıldığında “Birkaç makale okuyanlar” ve “Yayın ve gelişmeleri sürekli takip edenler” seçeneklerinin yüzdelerinin yüksek olduğu görülmektedir. Muhasebeciler çevre muhasebesi denilince çevresel bilgilerin muhasebe sistemine entegrasyonu ve çevresel maliyetlerin muhasebeleştirilmesini anlamaktadırlar. Muhasebe meslek mensupları çevre muhasebesinin uygulanmasındaki en önemli amaç olarak sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasını göstermektedirler.

•Elazığ il merkezindeki muhasebe meslek mensupları çevre muhasebesinin temelini sosyal sorumluluk kavramı olduğunu düşünmektedirler. Muhasebeciler tahmin edilebilen çevresel harcamalar için uygulanabilecek muhasebe metotlarından en çok “İçinde bulunulan

muhasabe döneminde bir işlem yapmak”, “Harcamaları oluştuklarında işlemek” ve en son olarak da “Muhtemel borç kalemi olarak göstermek” seçeneklerini tercih etmektedirler. Meslek mensupları çevresel harcamaların işlenmesinde ilk olarak “Çevresel harcamaları ilgili ürün ve hizmetlerle ilişkilendirmek”, ikinci olarak “Çevresel harcamaları oluşturmak”, üçüncü olarak “Çevresel harcamaları yönetim harcamalarıyla birleştirmek” ve en son olarak da “Çevresel harcamaları satış harcamalarıyla birleştirmek” metotlarını tercih etmektedirler.

KAYNAKÇA

Altuğ Asaf Murat (2008). “Çevre Kalitesi ve Çevre Muhasebesi”, Marmara Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt: XXIV, Sayı: 1, ss. 259–284.

Beer Patrick De, Friend Francois (2006). “Environmental Accounting: A Management Tool For Enhancing Corporate Environmental And Economic Performance”, Ecological Economics 58, pp.548–560.

Bengü Haluk ve Can Ahmet Vecdi (2009). “Çevre Muhasebesinin Muhasebenin Temel Kavramlarından Sosyal Sorumluluk Kavramı Bağlamında Temellendirilmesi”, Celal Bayar Üniversitesi S.B.E., Cilt: 7, Sayı: 1, ss. 155–160.

Cihangir Mehmet, Küçük Ferit, Türkal Hasan (Nisan 2006). “Çevreye Duyarlı Üretim Sistemi Uygulayan İşletmelerde Sistemin Getirdiği İlave Maliyetlerle Bu Maliyetlerin Ürünlere Yüklenilmesinde Karşılaşılan Sorunların Çözümüne Yönelik Bir Değerlendirme”, Akademik Bakış Dergisi, Sayı:9, ss.130–137.

Coşkun Ali ve Karaca Nurcan (2008). “KOBİ’lerde Çevresel Maliyetlerin Sınıflandırılmasına Yönelik Bir Öneri: Metal İşleme Sektöründen Bir Uygulama”, Ekoloji 18, No:69, ss.59–65.

Çelik Muhsin (Ocak 2007). “Çevreye Duyarlı Muhasebe”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:33, ss.151–161.

Fidan Erol Meral (Eylül 2009). “Atık Yönetimi ve Muhasebesi: Sakarya İlindeki İşletmeler Üzerinde Bir Araştırma”, Sakarya Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Haftacı Vasfi ve Soylu Kamuran (2008/1). “Çevresel Bilgilerin Muhasebesi ve Raporlanması”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (15), ss.92–113.

Kırloğlu Hilmi ve Can Ahmet Vecdi (1998). Çevre Muhasebesi, Adapazarı: Değişim Yayınları.

Kırloğlu Hilmi ve Can Ahmet Vecdi (Nisan 2001). “Muhasebe Meslek Mensuplarının Çevre Muhasebesi Anlayışı Üzerine Bir Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 10, ss. 60–68.

Kırloğlu Hilmi ve Yıldız Kasapoğlu Şule (Nisan 2004). “Belediyelerde Çevre Muhasebesi Uygulaması”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 22, ss.49–60.

Kışalı Yunus ve Kırloğlu Hilmi (Nisan 1999). “Çevresel Muhasebe Metotları ve Çinli Muhasebecilerin Tutumları Bir Anketin Sonuçları”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 2, ss. 61–68.

Kuasirikun Nongnooch (2005). “Attitudes To The Development And Implementation Of Social And Environmental Accounting In Thailand”, Critical Perspectives On Accounting 16, pp.1035–1057.

Lazol İbrahim, Muğal Elif, Yücel Yener (Nisan 2008). “Sürdürülebilir Bir Çevre İçin Çevre Muhasebesi ve KOBİ’lere Yönelik Bir Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:38, ss.56–69.

Özkol A.Erdal (1998). “Çevre Muhasebesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt:13, Sayı:1, ss. 15–26.

TÜSİAD (Haziran 2005). Şirketlerin Yeni Yönetim Aracı: Çevresel Muhasebe, Lebib Yalkın Yayınları.

Yakhou Mehenna and Dorweiler Vernon P. (2004). “Environmental Accounting: An Essential Component Of Business Strategy”, Business Strategy and The Environment, 13, pp.65–77.

Yakhou Mehenna and Dorweiler Vernon P. (September/October 2002). “Environmental Accounting Coverage In The Accounting Curriculum: A Survey Of U.S. Universities And Colleges”, Journal Of Education For Business, pp.23–27.

AKADEMİK YAKLAŞIMLAR DERGİSİ
JOURNAL OF ACADEMIC APPROACHES

KİŞ 2010 CİLT:1 SAYI:1

WINTER 2010 VOLUME:1 ISSUE:1

<http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/turkce/istatistikselRaporlar.aspx>, Erişim Tarihi: 01.06.2010.

<http://www.elazigsmmmo.org.tr/>, Erişim Tarihi: 28.09.2010.